

TEMAT: „TRENY” JANA KOCHANOWSKIEGO

POETYCKI PAMIĘTNIK BÓLU

Opracowała: Violetta Dudziak

Cele lekcji

- ❖ Poznanie informacji o życiu najwybitniejszego renesansowego poety.
- ❖ Budzenie wzruszeń i przeżyć estetycznych związanych z wybitną poezją – nakłonienie do refleksji egzystencjalnych, filozoficznych, eschatologicznych.
- ❖ Poznanie cyklu trenów (lub IX, X, XI – najistotniejszych z całego cyklu) jako najwybitniejszych dzieł artysty.
- ❖ Poznanie cech gatunkowych trenu i niezwykłości kompozycyjnej cyklu (odwołanie do wiedzy i umiejętności nabytych w szkole podstawowej).
- ❖ Przygotowanie do dyskusji o przydatności filozofii w życiu – konfrontacja wyznawanego systemu wartości z doświadczeniami życiowymi poety.
- ❖ Budowanie tezy interpretacyjnej.

Wiadomości i umiejętności; uczeń potrafi:

- ❖ odwołać się funkcjonalnie do kontekstu biograficznego poety;
- ❖ poszukiwać materiałów w źródłach książkowych i multimedialnych; dokonywać jego selekcji;
- ❖ omówić cechy gatunkowe trenów/ liryki funeralnej;
- ❖ rozpoznać i określić funkcję środków wyrazu artystycznego w trenach;
- ❖ scharakteryzować bohatera lirycznego cyklu;
- ❖ omówić kreację podmiotu lirycznego trenów.
- ❖ omówić sztukę kompozycyjną cyklu.
- ❖ sformułować tezę interpretacyjną i wnioski uogólniające.
- ❖ zilustrować kryzys światopoglądowy, religijny i filozoficzny poety w kontekście wybranych trenów.
- ❖ odwołać się funkcjonalnie do filozofii antycznej.
- ❖ omówić zasadność funkcjonowania motywów i postaci mitologicznych przywołanych w trenach.
- ❖ określić rolę i znaczenie Kochanowskiego w literaturze polskiego renesansu.
- ❖ wyjaśnić, na czym polega nowatorstwo trenów Kochanowskiego.

Przebieg lekcji

1. Geneza cyklu. Odwołanie się do biografii poety.
2. Zdefiniowanie gatunku; określenie jego pochodzenia.
3. Kunszt kompozycyjny cyklu a konwencjonalna kompozycja klasycznego trenu.
4. Sformułuj tezę interpretacyjną.
5. Omów kreację podmiotu lirycznego.
6. Scharakteryzuj bohatera lirycznego.
7. Wskaż w podanym trenie funkcjonalne zabiegi poetyckie, sposoby obrazowania, środki wyrazu artystycznego i ich funkcje.
8. Odczytaj stosowne konteksty.
9. Odczytaj symboliczne motywy.
10. Wnioski uogólniające – jaką refleksję o życiu zawierają treny?
11. Interpretacja obrazu w kontekście cyklu poetyckiego.

Przebieg lekcji – przykładowa realizacja

1. Geneza cyklu. Odwołanie się do biografii poety.

- Co złożyło się na powstanie cyklu?
- Jakie osobiste doświadczenia związane ze stratą miały miejsce w życiu poety przed napisaniem trenów? (Posiłkuj się różnymi źródłami wiedzy o życiu poety – biografie, encyklopedie itp.).

2. Zdefiniowanie gatunku; określenie jego pochodzenia.

- Podaj definicję trenu (uzupełnij ją w ramce z pojęciami).
- Omów (wypisz w zeszycie) cechy gatunkowe trenu.
- Jak treny Kochanowskiego wpisują się w konwencję trenu klasycznego?

Zapamiętaj!

GATUNKI LIRYKI FUNERALNEJ

EPICEDIUM – (pieśń przy łożu zmarłego; w antycznej liryce chóralnej jest to pieśń żałobna łącząca wyrazy żalu po zmarłym z pochwałą jego zalet; utwór żałobny, którego twórcą jest Simonides)

EPITAFIUM – napis umieszczony na nagrobku lub pomniku, upamiętniający lub sławiący zmarłego (o charakterze pochwalnym).

TREN –

3. **Kunszt kompozycyjny cyklu a konwencjonalna kompozycja klasycznego trenu.**
- Poniżej omówiona została kompozycja klasycznego epicedium. Porównaj ją z układem kompozycyjnym cyklu zobrazowanym graficznie (na rysunku).
 - Jak zbudowany jest cały cykl? Omów kompozycję na przykładzie graficznej ilustracji zamieszczonej poniżej.

Budowa klasycznego epicedium; schemat retoryczny:

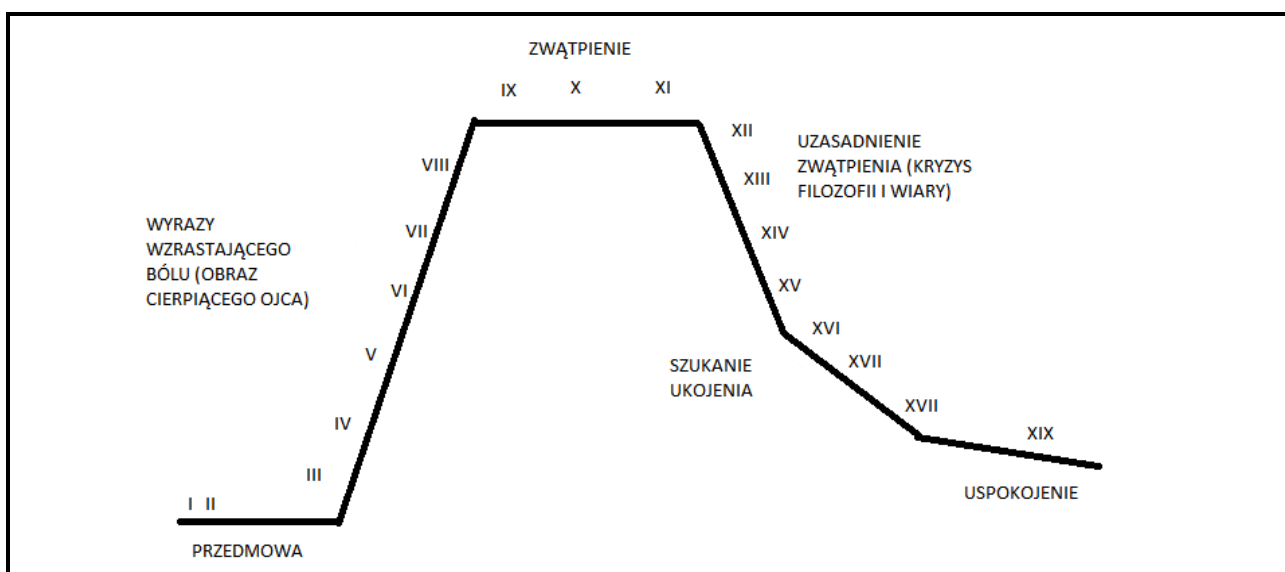
EXORDIUM – wstęp

LAUDATIO – pochwała zmarłego; pochwała zalet i zasług; ukazanie wielkości straty

COMPLORATIO – opłakiwanie, żal

CONSOLATIO – pocieszenie

EXHOTATIO – napomnienie

I – II – PRZEDMOWA LITERACKA DO CYKLU

III – VIII – ROZMYŚLANIA O URSZULCE

IX – XI – DEMONSTRACJA BÓLU; APOGEUM BUNTU

XII – XIV – WSPOMNIENIE ZMARŁEJ

XV – XVIII – ROZWAŻANIA EGZYSTENCJALNE

XIX – POGODZENIE, AKCEPTACJA, RÓWNOWAGA

4. Sformułuj tezę interpretacyjną poszczególnych trenów (bądź wybranych z cyklu).

→ Ćwiczenia w formułowaniu tezy interpretacyjnej.

5. Omów kreację podmiotu lirycznego.

→ W jakiej roli występuje w trenach podmiot liryczny?

→ Określ jego światopogląd.

→ Sportretuj stan wewnętrzny poety – uczucia, emocje.

6. Scharakteryzuj bohatera lirycznego.

→ Jakie cechy przypisane zostały dziecku?

→ Określ sposób portretowania córki (w jaki sposób została przedstawiona?).

→ Zwróć uwagę na określenia, jakich używa poeta w celu portretowania dziecka.

→ Zwróć uwagę na zastosowane środki stylistyczne i ich funkcję w sposobie przedstawienia dziecka.

→ Wnioski zapisz w tabeli.

Cytaty	Interpretacja
<i>Wdzięczna dziewczka</i> (Tren I)	
<i>Słowiczek lichy</i> (Tren I)	
<i>moja Orszulka</i> (Tren II)	
<i>Wdzięczna dziewczyna</i> (Tren II)	
<i>dziedziczko moja ucieszona</i> (Tren III)	
<i>pociecho moja</i> (Tren III)	
<i>dziedziczko moja</i> (Tren III)	
<i>pociecho moja, już mi się nie wrócisz</i> (Tren III)	
<i>mile dziecię swoje</i> (Tren IV)	
<i>owoc niedordzały</i> (Tren IV)	

<i>jako oliwka mała pod wysokim sadem</i> (Tren V)	
<i>Najmilsza Orszula</i> (Tren V)	
<i>ucieszna moja śpiewaczko!</i> (Tren VI)	
<i>Safo słowieńska</i> (Tren VI)	
<i>Moja wdzięczna szczebiotko droga</i> (Tren VI)	
<i>jako lichy słowiczek (...)</i> <i>Prędkość mi nazbyt umilkła”</i> (Tren VI)	
<i>ujął ją sen żelazny, twardy</i> (Tren VII)	
<i>Moja dziewczko droga</i> (Tren VII)	
<i>Mojej najmilszej cory!</i> (Tren VII)	
<i>Moja droga Orszulo</i> (Tren VIII)	
<i>„za wszystkie mówiła, (...) śpiewała” „śmiechem zabawiając”</i> (Tren VIII)	
<i>„Jedną maluczką duszą tak wiele ubyło”</i> (Tren VIII)	
<i>Orszulo moja wdzięczna</i> (Tren X)	
<i>Kłosisie mój jedyny</i> (Tren XII)	
<i>Orszulo droga</i> (Tren XII)	
<i>moja wdzięczna Orszulo</i> (Tren XIII)	

7. Wskaż w podanym trenie funkcjonalne zabiegi poetyckie, sposoby obrazowania, środki wyrazu artystycznego i ich funkcje.
- Wskaż zastosowane środki artystycznego wyrazu.
 - Określ ich funkcję w tekście.
8. Odczytaj stosowne konteksty.
9. Zinterpretuj pojawiającą się w trenach symbolikę.

Symboliczny motyw	Znaczenie motywu
<i>Błądzenie</i> (<i>Tren I</i>)	
<i>Noc</i> (<i>Tren II</i>)	
<i>Piórko</i> (<i>Tren III</i>)	
<i>Słowik</i> (<i>Tren VI</i>)	
<i>Lutnia</i> (<i>Tren XIV, XVI</i>)	
<i>Czas, fortuna</i> (<i>Tren XVI, XIX</i>)	

10. Wnioski uogólniające – jaką refleksję o życiu zawierają treny?

- Czy człowiek może zgłębić tajemnicę bytu?
- Czy system wyznawanych wartości etycznych i religijnych jest przydatny w obliczu tragedii?
- Czy mądrość, wiedza, filozofia może być gruntem, fundamentem i chronić człowieka przed ślepym losem?
- Gdzie szukać ma człowiek/ poeta pocieszenia, ukojenia w bólu?

11. Zinterpretuj zamieszczony poniżej obraz.

